CONTEXT

School
voorjaarsvakantie

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool
De verzoeking in de woestijn,
Lucas 4:1-13

Lied
Gezang 172

Meditatie bij Lucas 4:1-13

De eigen keuze

Het geslachtsregister dat aan het verhaal van onze tekst voorafgaat lijkt een formidabele storing. Maar Lucas wilde duidelijk maken tot hoe diep in het verleden de lijnen teruglopen: zoon van Adam, - dat kun je nog wel van ons allen zeggen. Maar: zoon van God - dat is pas echt uitzonderlijk. Zou dat wel kloppen? Welnu, daarover gaat het in Lucas 4. Hij was kort tevoren gedoopt, en dezelfde Geest die toen op Hem kwam, dreef Hem uit naar de woestijn. Daar ging Hij veertig dagen vasten en bidden. Vasten na de doop! Geen doopfeest dus! Op een oude kerkelijke kalender heette deze zondag dan ook: 'De eerste zondag in de vasten' en werd Psalm 91 gelezen - over de 'pijl die des daags vliegt'. Dan betekent 'bekering' zoiets als versterving. Vast maar eens veertig dagen!

En dan de woestijn! Daar kan een mens zomaar van alles overvallen. In de woestijn worden wij teruggeworpen op onze laatste reserves, als die er al zijn!

Daar overvalt Hem de verzoeking. Zoals sommigen in de woestijn ook een fata morgana zien - de stad uit de wolken aan de horizon - een fantastisch panorama.

Het wordt een beproeving die tegelijk een test is op de diepte en de ernst van de volgehouden keuze voor de weg van zijn Vader. Samen bieden deze verlokkingen een soort oplossing voor alle problemen van het leven: het brood, de macht en een uitweg uit alle klemmende problemen: engelen dragen ons uit de gevarenzone. Nog nooit zijn oplossingen zo binnen handbereik geweest, en men kan zich nauwelijks voorstellen dat iemand van ons voor zo'n verleiding niet bezweken zou zijn.

De grote tegenstander is bepaald niet dom. Hij kent, bij wijze van spreken, de Bijbel van achteren naar voren en weet zijn teksten goed te kiezen. En misschien bestaat de beproeving juist wel hierin 'dat wat jezelf gelooft en belijdt tegen je wordt uitgespeeld' (Barnard). Maar Jezus maakt een eigen keuze uit de Schrift. Want er is blijkbaar iets dat de omgang met de Schrift spoort en richting geeft. Toewijding kiest haar eigen teksten en kan door niets aan het wankelen worden gebracht.

G.P.Hartvelt

Thema

Kiezen om mens te zijn

Kinderen leren 'kiezen' is misschien wel de belangrijkste taak van opvoeders.
Leven is elke dag opnieuw keuzes maken en dat valt niet altijd mee. Zeker niet in onze moderne wereld. Er is zoveel dat zich elke dag weer aanbiedt, er zijn zoveel mogelijkheden en vooral: vaste waarden lijken te ontbreken.
Ooit bestonden er normen die je keuzes als gelovige bepaalden. Maar nu worden we geconfronteerd met vragen ten aanzien van abortus en euthanasie, waarover ook gelovigen tegenwoordig van mening verschillen.
En dichterbij de kinderwereld: vroeger ging je als protestant vaak vanzelfsprekend naar een protestantse school en had je protestantse vriendjes.
In onze multiculturele samenleving is het misschien wel 'christelijker' om samen met kinderen van een andere godsdienst op school te zitten en met hen om te (leren) gaan.
Er zijn nog maar heel weinig vanzelfsprekendheden en dat maakt het nog belangrijker om te leren kiezen.
Wat je als geloofsopvoeders aan te bieden hebt, is niet zozeer een vaste set normen en waarden, als wel een richtlijn, een perspectief. De Schriften spiegelen ons mensen voor die in hun situatie een bepaalde keuze maken.
In deze Veertigdagentijd kijken we daarbij vooral naar Jezus en proberen te leren van de keuzes die Hij maakt. Niet om die dan slaafs te imiteren, maar om daarin als opvoeders en kinderen samen, een richting voor eigen keuzes te ontdekken.
In het verhaal van deze zondag over de verzoeking in de woestijn zien we Jezus ervoor kiezen volledig mens te zijn. De traditie belijdt van Hem, dat Hij volledig God en volledig mens is. Die twee 'naturen' moeten in hun spanning blijven staan. In zijn duel met satan maakt Jezus duidelijk dat zijn mens-zijn geen schijn, maar werkelijkheid is.
Net als iedere mens lijdt Jezus honger en kan Hij niet van het dak springen zonder kwetsuren op te lopen. Hij kiest ervoor te leven zonder macht en schaart zich daarmee aan de zijde van de vele machtelozen in deze wereld.
Wie Jezus wil volgen, wordt uitgenodigd ook te kiezen voor zo'n wijze van mens-zijn.
Hij of zij zal ervoor kiezen om niet aan de kant te blijven staan of zich op te sluiten met gelijkgezinden in de ivoren toren van eigen gelijk en eigen geloof.
Wie zoals Hij wil leven, solidariseert zich met hen, die in de hoek zitten waar de klappen vallen.
Zulke keuzes zijn natuurlijk niet af te dwingen, het vraagt meer een soort gevoeligheid van kinderen, de gevoeligheid om van je voetstuk af te durven stappen op weg naar degene die dat op dat moment het meest nodig heeft.

René van der Rijst

Toelichting

De verzoeking in de woestijn, Lucas 4:1-13

In dit verhaal wordt iets zichtbaar van het grondpatroon van het evangelie van Lucas.
Het is verhelderend om de vertelling van Lucas te vergelijken met de veel kortere weergave door Marcus (1:12-13) en de beter bekende versie van Matteüs (4:1-11).
Dan valt het op dat Lucas zijn eigen accenten legt. Bij hem is dit verhaal de sleutel voor een goed begrip van alles wat er nog op volgt. Maar het is ook duidelijk verbonden met hetgeen eraan voorafgaat. Met nadruk staat er in het eerste vers dat Jezus 'vol van de Heilige Geest' is. Dat verwijst naar de in Lucas 3:21-22 beschreven gebeurtenissen bij zijn doop in de Jordaan. Daar werd Jezus door God zelf 'Zoon' genoemd. Nu komt de duivel daar op terug: 'Indien Gij Gods Zoon zijt...'.
Het verhaal over Jezus neemt een onverwachte wending. Vanaf het begin was er een opgaande lijn te zien. De twaalfjarige Jezus wekt groot ontzag in de tempel. Zijn opmerking tot zijn bezorgde moeder dat Hij 'bezig moet zijn met de dingen mijns Vaders' (2:49) is bevestigd bij zijn doop: Hij is Gods Zoon. Het daarop volgende geslachtsregister onderstreept die hoogheid nog eens door een stamboom die tot in de hemel reikt.
Maar het voorstel aan Jezus, om die lijn door te trekken en zijn goddelijke macht en hemelse afkomst duidelijk aan de mensen te presenteren, wordt als duivelse verleiding ontmaskerd.
Het evangelie van Lucas is als een reisverhaal. Jezus is op weg naar Jeruzalem. De duivel wil daar uiteindelijk ook naar toe, maar hij suggereert een heel andere route. Op het eerste gezicht lijkt die niet eens zo vreemd.
We lezen immers vaker in de Bijbel, dat wie eenmaal door de Jordaan heen is zijn bestemming heeft bereikt. Maar Jezus gaat de omgekeerde weg, door de woestijn. Alleen zo kan Hij zijn doel bereiken. Steeds wijst Hij de duivel op die andere weg.
Daarbij gebruikt hij citaten uit Deuteronomium. Tegelijkertijd vinden we er ook verwijzingen in naar datgene wat nog komen gaat. Als Jezus aangeeft dat iemand ook verder moet kunnen kijken dan het dagelijks brood, kunnen we denken aan wat Hij volgens Lucas 14:15

zegt: 'Zalig wie brood eten zal in het Koninkrijk Gods' en aan de ontmoeting met de Emmaüsgangers die Hem herkenden bij het breken van het brood (24:35).
In zijn gesprek met diezelfde Emmaüsgangers spreekt Jezus over zijn 'ingaan in zijn heerlijkheid' (24:26). Daarover gaat het in het tweede verleidelijke voorstel van de duivel. Alleen zegt Jezus dat dit niet via een triomftocht maar via de weg van het lijden gaat.
De laatste verzoeking vindt plaats op de rand van het dak van de tempel. Daarbij kan men zich een uitzicht over onder andere de Hof van Getsemane voorstellen.
Juist daar zou Jezus nog worstelen met de moeilijke vraag of de weg van het lijden tot in het uiterste moest worden volgehouden. We kunnen ook aannemen dat dit de 'bestemde tijd' is waarop de duivel volgens Lucas 4:13 wachtte en dat hij zijn nieuwe offensief tegen Jezus begon via Judas (22:3).
En dan keert ook de vraag van de duivel ('indien Gij Gods Zoon zijt...') weer terug, maar nu argwanend (22:70) en honend (23:35,37).

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Invocabit
De eerste zondag in de Veertigdagentijd ontleent zijn naam aan Psalm 91 ('hij roept mij aan'). Deze Psalm is nauw verbonden met de evangelielezing voor vandaag, want daarin wordt verteld dat de duivel met behulp van een citaat uit dit lied (vs.11-12) Jezus op het verkeerde spoor probeert te brengen. Jezus weerstaat de verleiding. Hij wil alleen God gehoorzamen en aanbidden. Daarmee geeft Hij aan dat Hij vertrouwt op Gods belofte zoals verwoord in vs.15 van diezelfde psalm. En die woorden hebben deze zondag zijn naam gegeven. Zo kan deze Psalm dus op verschillende plaatsen in de viering een rol spelen.
Men kan er bij de lezingen naast Lucas 4 voor kiezen om de door Jezus aangehaalde citaten uit Deuteronomium na te lezen. Het gevaar is dan wel dat men bij de verkondiging kan blijven steken in vragen hoe men de Bijbel uitlegt. Beter is het om de traditionele lezingen voor deze zondag aan te houden: Jesaja 58 en Romeinen 10:8-13. Die sluiten goed aan bij deze tijd van het kerkelijk jaar - het begin van de vastentijd - en bij de naam en thematiek van deze zondag. Zie Jesaja 58:9 en Romeinen 10:13.
Het leesrooster van de Raad van Kerken begint vandaag naast de lezingen uit Lucas met een serie lezingen uit Zacharia (zie Context blz.55). In 'Kind en Zondag' wordt bij de uitwerking van de lezingen de nadruk gelegd op de verhalen uit Lucas. In het tijdschrift 'De Eerste Dag' zal meer aandacht worden besteed aan de lezingen uit Zacharia. De eerste daarvan is 1:7-17, over een visioen van de profeet met betrekking tot het herstel van Jeruzalem en (her)bouw van de tempel. Omdat Jeruzalem en zijn tempel voor Lucas zo belangrijk zijn, laat dit gedeelte uit Zacharia zich goed combineren met de evangelielezing. Als er in Zach.1:16 sprake is van de tempel in Jeruzalem krijgt dat in het licht van het lijdensevangelie een bijzonder accent. Tegelijkertijd roept dit ook spanning op. Jezus beklaagt immers volgens dat zelfde evangelie het komende lot van de stad (Lucas 19:41-44).
Naast Psalm 91 past ook Psalm 55 goed bij de lezing uit Lucas 4. Door deze psalm te zingen kan men zich min of meer inleven in het verhaal: de verleiding en benauwdheid waaraan wij bloot staan worden opgenomen in wat Jezus meemaakt. Dat gebeurt ook bij Gezang 172 en Zingend Geloven 3, lied 12, 'Die onze nood is ingegaan'. Men zou aan de andere kant kunnen reageren met Gezang 48:7, 'Leid ons niet in verzoeking'.
Omdat in Lucas 4 zo duidelijk de grondtoon wordt gezet voor het verhaal van Jezus' weg van het lijden, passen hier ook goed de meer algemene liederen over de Veertigdagentijd, zoals Gezang 173, Zingend Geloven 1, lied 9 - het pendant van Gezang 173, lied 10 en 11. Zingend Geloven 1, lied 15 en 4, lied 13:1 zijn meer direct op de evangelielezing zelf betrokken. Zie hier ook het Lied van week door Inge Lievaart en Bram Beekman van februari 1988: 'Veertig dagen van vervoering'.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Viering

Welkom
Vandaag is het de eerste zondag van de Veertigdagentijd.
Zes weken lang gaan we samen op weg.
Op weg naar Jeruzalem.
Op deze eerste zondag van onze reis gaat het over kiezen èn ook over de woestijn waar Jezus ronddwaalde, vlak nadat Hij gedoopt was. Wat hem daar overkwam en waar Hij voor koos, daar hoor je vandaag meer over.

Zingen: Gezang 172

Naar Psalm 91, de intochtspsalm
V = voorganger
K = Kind
V: Wie in de schuilplaats
van de Allerhoogste mag zijn
leeft beschut in de schaduw
van de Almachtige.
Ik zeg tot de Heer:
U bent mijn toevlucht,
U kunt mij beschermen.
Op U vertrouw ik helemaal!

K: Want wie je probeert te vangen
houdt Hij tegen.
Je hoeft niet bang te zijn
voor de dreiging in de nacht
en voor het gevaar overdag.

V: Tegen zijn engelen zal Hij zeggen:
Bescherm hem waar hij ook gaat.
Ze zullen je op handen dragen,
zodat je je voet aan geen steen stoot.

K: God zegt: Roep je tot Mij
dan zal Ik antwoorden
als je in de knel zit, zal Ik erbij zijn.
Ik zal je bevrijden en grootmaken.

Verbeelding veertigdagenproject
De eerste plaat van het veertigdagen-project 'Een mens te zijn op aarde' hangt in de kerk of wordt nu opgehangen. We zien een jongen in een overall, die de wijde wereld in stapt. Eventueel is de afbeelding ook verkleind te zien op de liturgieomslag.

Met de kinderen in de kerk
Enkele kinderen kunnen een eenvoudig mime-spel opvoeren bij de plaat van het project (van te voren oefenen): Twee kinderen komen naar voren. Ze hebben een kistje bij zich. Ze zetten het kistje neer op een plek, waar iedereen hen kan zien. Ze gaan om de beurt even op het kistje staan en verzinnen daarbij zelf een pose (een standbeeld nadoen).
De ander kijkt op dat moment bewonderend toe en applaudiseert of maakt een kniebuiging. Nu komt een derde kind naar voren. De eerste twee wijzen uitnodigend op het kistje en kijken hem/haar verwachtingsvol aan: 'nu mag jij.'

Vervolg op pagina12

CONTEXT

School
Het teken van de broden,
Marcus 8:1-21
De blinde in het Huis van Proviand,
Marcus 8:22-26
De Gezalfde is de lijdende knecht,
Marcus 8:27-9:1

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool
De verheerlijking op de berg,
Lucas 9:28-36

Lied
Gezang 99

Meditatie bij Lucas 9:28-36

Zien - soms even

Nergens zijn de verschillen tussen de spiritualiteit van de kerken van het Westen en het Oosten groter dan in de aandacht die aan de 'verheerlijking op de berg' wordt besteed. Voor 'ons' in het Westen is de verheerlijking een intermezzo. Voor het 'Westen' is alles geconcentreerd op het kruis, waarin wij 'eeuwig roemen'. In het Westen hebben sommigen dan ook de stigmata van het lijden en sterven van Christus in hun/haar handen vertoond. Zoals sommige heiligen in het Oosten de heerlijkheid Gods aanschouwd hebben 'met lichamelijke ogen'. En de echo ervan horen wij nog in de geloofsbelijdenis van Nicea: God uit God, licht uit licht.

Even plotseling als de verzoeking Jezus overviel in de woestijn, even schielijk overkwam hem de gedaanteverwisseling, en zagen zij zijn heerlijkheid. Zoals het de herders overkwam in de velden van Efrata, Maria in de hof en Paulus op weg naar Damascus. Petrus zou in een van zijn brieven nog met ontzag terugdenken aan die gebeurtenis 'op de heilige berg', toen wij 'met Hem waren' en de stem uit de hemel hoorden.

Wat de drie discipelen ervaren hebben is eigenlijk de vervulling wat van kort tevoren door Jezus gezegd was: 'dat er sommigen zijn onder degenen die hier staan die de dood niet zullen smaken, voordat zij het koninkrijk Gods gezien hebben.' Alles wijst op een glimp van het laatste, het definitieve: Mozes is er - de wet; Elia is er - de profeten. Elia vooral: hij zou aan het einde voorafgaan om nog één keer met alle ongerechtigheid schoon schip te maken. Zo leefde hij voort in de verbeelding van Israël.

Zien - soms even. Dat wel! Petrus wil deze ervaring vasthouden, zoals ook bij de voetwassing. 'Hij wist niet wat hij zei,' zegt Lucas erbij. Maar is er niet bij ons allen een hunkering om de topervaringen vast te houden? Hoe schaars immers zijn deze!

Petrus, - echt een man van de (latere) kerk, zijn wij geneigd te zeggen - wil 'conserveren'. Hij moest nog het een en ander leren. Ondanks de onbeschrijflijke ervaring en de levenslange herinnering eraan zou hij een paar dagen later zeggen: 'Ik ken de mens niet.'

G.P. Hartvelt

Thema

Vooruit zien

Wat je als (geloofs)opvoeders kinderen te bieden hebt, is een perspectief voor de keuzes die zij maken, schreven we vorige week. Het gaat dan om de keuze van je voetstuk af te stappen en méns te worden met alles wat daarbij hoort.

Mens-zijn, dat is immers ook: honger en dorst hebben, pijn lijden, niet weten en niet geloven. Je solidair verklaren met anderen die het ook niet weten en niet zien. In theologische termen heet dat de wegschenkende liefde (agape) waartoe christenen worden opgeroepen - zoals Jezus zichzelf wegschonk.

Maar wie zichzelf alleen maar wegschenkt, houdt tenslotte niets over. Je houdt het niet vol liefde te schenken, als jou niet ook liefde geschonken wordt. Dat is in feite datgene waar elke opvoeding mee begint en wat de onderstroom in de opvoeding blijft.

Je durft het pas aan van je voetstuk te stappen, als je weet dat je gedragen wordt én als er een perspectief, een vooruitzicht is. Als je weet waar je vandaan komt en waar je naartoe gaat.

Dat vooruitzicht wordt geschetst in het verhaal van de verheerlijking op de berg. Even verheft Jezus zich weer boven het gewone menselijke leven, zijn gelaat wordt anders, zijn kleding wordt wit, een wolk overschaduwt Hem. Hemel en aarde raken elkaar. Jezus hoort opnieuw (vgl. Lucas 3:22) de bevestiging van zijn bestaan: 'Deze is Mijn zoon.' Hij wordt boven zichzelf uitgetild en Hem wordt het perspectief, de vervulling van zijn optreden getoond. Zijn exodus zal niet vergeefs zijn.

Dit alles gebeurt op de achtste dag - in de Schriften de dag van de vervulling. De achtste dag is de eeuwige sjabbat.

Wanneer wij deze zondag dit verhaal vieren, grijpen we vooruit op die vervulling. We vieren wat we nauwelijks durven geloven, dat Jezus volgen op zijn weg niet perspectiefloos is. We vieren het vooruitzicht dat God ons biedt. En met dat vooruitzicht kunnen we dan de week weer in.

René van der Rijst

Toelichting

De verheerlijking op de berg, Lucas 9:28-36

Dit verhaal markeert de overgang naar het tweede grote deel van het evangelie van Lucas (9:51-19:27). Daarin wordt de reis naar Jeruzalem beschreven. In hun gesprek met Jezus bereiden Mozes en Elia Hem voor op datgene wat komen gaat. Ze praten over zijn 'uitgang'. Door deze ontmoeting en alles wat daarmee gepaard gaat op de berg wordt duidelijk dat dit geen neergang maar een 'opneming' (9:51) zal worden. We moeten hier denken aan de hemelvaart. Bij Lucas is dat geen nagekomen bericht, zoals dat in het kerkelijk jaar min of meer functioneert, maar datgene waar het uiteindelijk allemaal op uitloopt. Het bevestigt dat Jezus de Zoon van God is.

Ook op andere plaatsen in het evangelie horen we van de verschijning van stralend witte hemelse gezanten. Eerst waren ze er in de Kerstnacht. Later zullen we ze weer tegenkomen en dan steeds in tweetallen: op Paasmorgen en bij de hemelvaart (Handelingen 1:10). Zo begeleiden zij deze zo bijzondere momenten waarop God ingrijpt in het aardse gebeuren. Alleen in Lucas 9 worden de hemelse gezanten met name genoemd. In die twee namen klinkt een hele geschiedenis mee. Ze weten waarover ze praten. De naam van Mozes is immers verbonden met de 'uitgang' (in het Grieks staat er in vs.31 'exodus') van het volk Israël uit Egypte, waar het voor hen geen leven was. Van Mozes wordt verteld aan het slot van het boek Deuteronomium dat God hem zelf begraven heeft en dat zijn graf onvindbaar bleek. Dat heeft geleid tot tal van speculaties over zijn lot. In een apocrief boek wordt verteld dat hij ten hemel is gevaren. Daarmee zou met Mozes hetzelfde zijn gebeurd als met Elia, van wie dat wel duidelijk in de Bijbel beschreven staat (II Koningen 2).

Mozes en Elia staan ook voor de Wet en de Profeten, voor de traditie van Israël. Hun verschijning op dit moment aan het begin van de reis naar Jeruzalem, het hart van Israël, geeft aan dat Jezus zich niet tegen die traditie keert. Die traditie levert voor Hem veeleer het spoor waarop Hij nu verder gaat.

Dit hoogtepunt in het evangelie van Lucas heeft verbanden met het begin en met het einde. We worden herinnerd aan de gebeurtenissen bij de doop (Lucas 3:21-22).

Net als toen opent de hemel zich boven Jezus als Hij bidt. En ook nu weer klinkt die stem die Jezus 'mijn Zoon' noemt. Daarnaast is er een verwijzing naar de hemelvaart door de eerder genoemde twee hemelse gezanten en door de vermelding van de wolk.
De discipelen staan er intussen wat ongemakkelijk bij. Het valt niet mee om dit allemaal te verwerken. Ze staan er dichtbij en het gaat ze toch ook weer te boven.
Dit verhaal sluit in eerste instantie aan bij het gesprek over de vraag wie Jezus is. Daarbij was de naam van Elia al gevallen (vs.19; kort daarvoor ook al in vs.8). Petrus gaf het juiste antwoord en Jezus beloofde ze kort daarop dat sommigen van hen de heerlijkheid van Gods Koninkrijk nog zouden zien (vs.27). Dat gebeurt Petrus dan ook, samen met Johannes en Jakobus. Maar tegelijkertijd zien we dat dit een ervaring is die het gewoon menselijke te boven gaat. Dat wordt om te beginnen aangegeven door de vermelding dat ze niet helemaal bij hun positieven zijn. De vertaling suggereert dat ze slapen, maar we moeten hier meer denken aan een soort droomtoestand, tussen waken en slapen, waarin een mens meer openstaat voor Gods openbaring dan wanneer hij bij zijn heldere, maar vaak al te aardse verstand is. Zodra ze daaruit ontwaken, laat Petrus dan ook inderdaad blijken er niet mee om te kunnen gaan. 'Hij wist niet wat hij zei', voegt Lucas er aan toe. We zouden ook kunnen zeggen dat Petrus vervalt in de fout waartegen Elia indertijd zo fel heeft gestreden: de opvatting verbonden met het geloof in de natuurgod Baäl, dat het goddelijk ingrijpen voorspelbaar en beheersbaar en dus ook vast te leggen was.
De discipelen leren dat ze niet te gering van Jezus mogen denken en ook dat ze hun eigen inzicht niet moeten overschatten. Daarom doen ze er, zo eindigt het verhaal, ook maar het zwijgen toe. Pas na Pasen en hemelvaart, na een lange weg die ze nog met Jezus hebben te gaan, kunnen ze er verstandig en voor anderen begrijpelijk over praten.

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Reminiscere
De naam van deze zondag is ontleend aan de bede in Psalm 25:6: 'Gedenk (uw barmhartigheid)'. Het past bij de verlegenheid die we hebben bij de gebeurtenissen rondom Jezus. Dat heeft te maken met het feit dat ook wij verantwoordelijkheid dragen voor een wereld waarin geen plaats is voor de Zoon van God. Het wordt ook opgeroepen door het onvermogen om te begrijpen wat er gebeurt als God ingrijpt in deze wereld.
Het gaat in deze zondagen van de Veertigdagentijd ook maar heen en weer. Na de neergang bij de verzoeking in de woestijn is er nu de verheerlijking op de berg. Wie er te snel iets over zegt, wie denkt het te kunnen plaatsen loopt het gevaar om net als Petrus de plank mis te slaan.
Het woord 'gedenken' geeft intussen ook aan hoe wij wel goed met deze zaken om kunnen gaan. Want dat is niet slechts iets om van God te vragen, maar ook iets om zelf te doen. Of om het in de woorden van Psalm 25 te zeggen: 'Gods trouw is voor wie zijn verbond en getuigenissen bewaren (vs.10).' Het gaat daarbij in de eerste plaats om de eerbiedige omgang met Mozes en Elia, dat wil zeggen: met de bijbelse traditie. Die mag niet worden ingeperkt, maar moet levend worden gehouden. Laten de verhalen doorverteld worden, de feesten gevierd en laat het doorwerken in het leven van elke dag.
Het laatst genoemde aspect komt goed naar voren in de lezing van Filippenzen 3:17-4:1, met name vs.21, en ook in I Tessalonicenzen 4:1-7. Wie in deze weken ook uit Zacharia leest, 2:10-3:10, krijgt er naast de verhalen over Mozes en Elia, de hemelse gezanten in stralend wit, nu het verhaal over Jozua's nieuwe feestkleed bij. Dat kan functioneren als een hulp om die toch wel grote afstand naar de hemelse reinheid te overbruggen.
Men kan hier ook kiezen voor één van de verhalen over Mozes' en Elia's verheerlijking. Exodus 24; I Koningen 19; II Koningen 2).
Er zijn vele liederen die Jezus' heerlijkheid bezingen. De meeste daarvan zijn Paasliederen. Beter passend in deze tijd van het kerkelijk jaar zijn Gezang 89, 148, 149 en 166:4. Een fraai lied bij de genoemde lezing uit I Tessalonicenzen 4 is Gezang 99. Zie voor deze zondag ook Zingend Geloven 1, lied 16-18 en 4, lied 14. In de bundel 'Zingen van het leven, kinderliederen voor de Veertigdagentijd' (Kok), staat een mooi lied van Joke Ribbers en Cees van Walsum: 'Drie tenten voor de eeuwigheid', lied 7.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Viering

Welkom
Op de tweede zondag van de Veertigdagentijd voert de weg naar Jeruzalem ons naar een berg. Op die berg zien Petrus, Jakobus en Johannes iets wat wakkere mensen niet horen te zien, en wat slapende mensen ook niet zien.
Vanaf die berg mogen wij leren hoeveel Jezus te maken heeft met de Wet en met de Profeten.

Zingen: Psalm 114

Verbeelding veertigdagenproject
De tweede tekening van het veertigdagenproject wordt opgehangen. We zien een vrouw die danst. De verkleinde tekening is eventueel te zien op de liturgieomslag.

Met de kinderen in de kerk
Enkele kinderen kunnen een eenvoudig mime-spel opvoeren bij de plaat van het project (van te voren oefenen):
Drie kinderen komen naar voren. Ze gaan naast elkaar staan op een plek in de kerk, waar iedereen hen kan zien. Ze staan bedremmeld te kijken, ze hebben de moed verloren. Dan komt een vierde kind naar voren met een 'kijker', zoals die in de scheepvaart werd gebruikt. Neem hiervoor een lange koker, bijvoorbeeld van karton. Het vierde kind geeft de drie kinderen om de beurt de kijker. Ze zijn opgewonden en verheugd over wat ze zien. Ze draaien om de beurt in een dans en eindigen met een sierlijke beweging in dezelfde houding als de vrouw op de plaat. Zo staan ze een poosje stil en kijken vrolijk.
- Op dit moment zet de organist zachtjes in met een voorspel voor Gezang 325 -
Dan leggen de kinderen een vinger op hun mond. Ssst. Ze kunnen nog aan niemand vertellen wat ze weten, wat ze hebben gezien. Ze gaan heel rustig weer op hun plek in de kerk zitten.

Nu kunt u met alle kinderen even praten over 'vreugde'. Ben je ook wel eens zo opgelucht en blij over wat je ziet, dat je ervan gaat dansen?
Daar gaan we vandaag over praten.
Of u vertelt het 'Verhaal vooraf' over Andor en het circus, zie het projectboek, pagina 15.

Zingen: Gezang 325

In de eigen ruimte
Begin met het verhaal van de verheerlijking op de berg. De verhalen en bijbehorende werkvormen vindt u in de rubrieken voor oudere en jongere kinderen. De kinderen kunnen een verrekijker maken. Of een ansichtkaart.

lees verder op pag. 18

CONTEXT

School
De verheerlijking op de berg,
Marcus 9:2-13
De oprichting van de bezeten jongen,
Marcus 9:14-29
De kleine in het midden,
Marcus 9:30-42

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool
De onvruchtbare vijgeboom,
Lucas 13:1-39

Lied
Gezang 184

Meditatie bij Lucas 13:1-9

Het proberen waard

In Lucas 13:1-9 zijn ogenschijnlijk twee verschillende verhalen naast elkaar gezet. Het een is min of meer een politiek verhaal: Pilatus maakt korte metten met vrome Galileeërs in de tempel. Maar er was ook plotseling een toren omgevallen en een aantal mensen had de dood gevonden.
Er waren mensen die met Jezus wilden discussiëren over de 'waarom'-vraag. Zij hadden er ook wel een opvatting over: rampen moeten herleid worden tot een zondig leven. Bovendien waren er Galileërs in het spel - in de ogen van velen bepaald niet de meest vrome mensen - vandaar!
Maar zo gemakkelijk kan men niet over het doen en laten van God beschikken, wanneer het eigen leven buiten spel blijft. Er is iets dat ons allen aan elkaar gelijk maakt, n.l. de zonde. En als hun redenering juist is - rampen klikken op zonden - dan 'moet' het hun evenzo vergaan. God is anders! Anders dan Pilatus en anders dan een toren die zomaar ineens omver vallen kan. God is geduldiger, zorgzamer ook. Dat zou je aan de geschiedenis niet aflezen, maar daarom vertelt Jezus juist gelijkenissen die een andere grond onder de geschiedenis en het leven leggen dan de krant ons wil doen geloven. Let maar op die ene vijgeboom in de wijngaard. Deze had het laten afweten - raadselachtig, zoals wij soms ook definitief verstek laten gaan. Drie jaar had de landeigenaar er op gelet. De knecht neemt het voor die ene boom op: nog eens proberen. Een verhaal zoals alle andere verhalen? Zeker - maar Jezus preekte het 'grote' leven met het 'kleine'. Want wie zijn woorden verstonden, begrepen wel iets van dat woord 'wijngaard' - dat was Israël. En die ene boom die het liet afweten - wel, dat waren de dwarsliggers. En de heer was God, en de knecht - ja, wie zou het anders kunnen zijn dan de 'knecht van de Heer'? Hij nam het op voor die boom - daarom predikte hij en riep de mensen op tot bekering. Zou het toch lukken met die extra verzorging? De knecht wist blijkbaar wat hij deed. Hij was immers altijd op het land en had verstand van bomen. Sommigen hebben verstand van mensen!

G.P. Hartvelt

Thema

Lijden, eigen schuld?

Lazen we vorige week een 'zondags' verhaal over boven jezelf uitgetild worden, deze zondag worden we weer teruggeplaatst in de alledaagse realiteit.
De genade die in de kerk verkondigd wordt, staat maar al te vaak in schril contrast met de alledaagse werkelijkheid. Het lijkt zo vaak te mooi om waar te zijn. Wat moet je met die verhalen tegenover het lijden in deze wereld? En als God het allemaal zo mooi bedoeld heeft, waarom is het dan niet mooi en goed?
Een antwoord dat telkens weer op die vraag gegeven wordt, is: door de zonde van de mens. Het is de mens die het allemaal verpest.
Daar mag dan wat in zitten, het verband is zeker niet zo rechtstreeks als in dat antwoord gesuggereerd wordt. 'Eigen schuld dikke bult' mag in onze wereld dan vaak zo werken - het is zeker niet God die onmiddellijk straft.
Met de opvatting dat zij die lijden daar zelf schuldig aan zijn, maken we het ons te gemakkelijk. We nemen daarmee te snel afstand van dat lijden. Kenmerkend voor Jezus is juist, dat Hij wil delen in dat lijden, dat Hij de schuld op zich neemt, die hoort bij mens-zijn.
Waar het op aan komt, is je bekeren, zegt Jezus. Leren van het lijden, er wijzer van worden en je leven proberen te veranderen. Opnieuw: keuzes maken.
Natuurlijk, de 'waarom-vraag' mag gesteld worden. Móet gesteld worden zelfs, want alleen als we erachter komen wat de oorzaak van het concrete lijden is, kunnen we er misschien iets aan doen. Maar zo'n vraag heeft alleen zin - en dan nog niet eens altijd - in een concrete situatie. De meer filosofische vraag naar het waarom van het lijden in de wereld is uiteindelijk net zo onvruchtbaar als de vijgeboom in het verhaal. Het is zaak in concrete situaties omkeer te brengen.
Jezus gaat ons daarin voor. Hij draagt de zonde van de wereld weg. Hij schept telkens opnieuw ruimte om in te leven.
Dát is de zin van genadeverkondiging: zij zet ons in de ruimte, neemt de doem van ons af en spoort ons aan zo genadig voor elkaar te zijn als God voor ons is. En daarin mogen wij onze kinderen voorgaan.

René van der Rijst

Toelichting

De onvruchtbare vijgeboom, Lucas 13:1-9

De gelijkenis van de vijgeboom vinden we in vs.6-9. Daaraan vooraf gaat een reactie van Jezus op enkele nare gebeurtenissen in die dagen. En dat gedeelte is op zijn beurt weer verbonden met wat in hoofdstuk 12 gezegd is over de juiste beoordeling van de tekenen der tijden en het juiste oordeel over zichzelf. Wil men de gelijkenis goed begrijpen, dan zal men goed in het oog moeten houden hoe het één voortborduurt op het ander.
Aan het slot van hoofdstuk 12 merkt Jezus op dat men blijkbaar niet wil inzien dat er een keerpunt nadert in de tijd (vs. 56). Ook vraagt Hij de mensen om nu toch eens een keer goed en eerlijk naar zichzelf te kijken (vs. 57). Maar de kwestie waar men vervolgens mee komt aandragen (13:1) lijkt op een soort afleidingsmanoeuvre. Het gaat om een vraag van alle tijden en alle plaatsen: waarom? De kwestie is indrukwekkend. Een aantal Galileeërs, waarschijnlijk vrijheidsstrijders, was door troepen van de Romeinse stadhouder Pilatus omgebracht. De gebruikte formulering ('hun bloed vermengd met hun offers') doet vermoeden dat dit op heilige grond, bij godsdienstige handelingen gebeurd was. Zelfs dat werd dus niet gerespecteerd.
Uit Jezus' reactie zou men kunnen opmaken dat Hij deze narigheid ziet als een straf op de zonde: 'als gij u niet bekeert, zult gij evenzo omkomen'. Maar het gaat hier niet in de eerste plaats om een antwoord op de vraag naar het waarom. Het gaat Jezus er hier vooral om dat mensen ook eens naar zichzelf moeten kijken. Dat op het eerste gezicht zo moeilijke probleem van de dood van die Galileeërs mag niet gebruikt worden om zelf buiten schot te blijven. Daarom haalt Jezus het allemaal wat dichterbij. Om die reden brengt Hij ook het ongeluk van de toren van Siloam ter sprake. Nu gaat het om doodgewone voorbijgangers. Dit had iedereen kunnen overkomen.
In de nu volgende gelijkenis van de vijgeboom houdt Jezus de mensen als het ware een spiegel voor. Het beeld zal de hoorders direct hebben aangesproken. Israël wordt vaker beschreven als Gods wijngaard (zie bijv. Jesaja 5) en de vijgeboom staat voor het ideaal van het leven in rust en welvaart (zie bijv. Zacharia 3:10).

Die ene boom daar in de wijngaard staat voor het individu. Ieder mens is immers bijzonder. En ieder mens is ook het wachten en de moeite waard. Maar men mag ook vruchten verwachten.
Volgens Levitivus 19:23-24 mogen de vruchten van een vruchtboom pas in het vierde jaar worden geoogst. In dat jaar zijn ze dan 'tot een lofprijzing voor de Here'. Dat vierde jaar lijkt de boom hier nog te krijgen. Daarbij komt dan ook nog de extra aandacht.
De goede verstaander begrijpt dat Jezus hier verwijst naar wat Hij zelf zal doen om de mensen terecht te brengen.
Zo worden in dit bijbelgedeelte de vraag naar het oordeel en de noodzaak om het eigen leven kritisch te bezien, verscherpt. Een mens is er niet zomaar en van hem/haar mag het een en ander worden verwacht. Hoe het met die vijgeboom afliep, wordt ons niet verteld. Het antwoord is immers aan de hoorder. Daarnaast is er echter ook nog het antwoord dat Jezus zelf geven zal in zijn sterven en opstanding. De Heer van de wijngaard en de vijgeboom gaat wel heel ver om wat Hij heeft geplant tot bloei te brengen.

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Oculi
Na de opgaande lijn van de voorafgaande zondag rondom het verhaal van de verheerlijking op de berg worden we nu weer teruggeworpen op de aardse realiteit van deze zo moeilijk te bekeren wereld. De naam van de zondag is ontleend aan Psalm 25:15: 'Mijn ogen (Latijn: oculi) zijn bestendig op de Here'. Uitgebreid bezingt de Psalm de ellende en de benauwdheid van de bidder. Maar er is ook hoop op God en tegelijkertijd de toezegging te streven naar vroomheid en oprechtheid (vs.21). Zo past deze Psalm heel goed bij de evangelielezing voor deze zondag.
De oudtestamentische lezing zou heel goed genomen kunnen worden uit Jesaja 5. De gelijkenis van de onvruchtbare vijgeboom kan worden opgevat als een uitleg van het lied van de wijngaard (vs.1-7). Wie de hoofdlezing volgens het rooster van de Raad van kerken volgt vindt ook in Zacharia 4 aanknopingspunten. En dan met name in het beroemde vs.6 ('niet door kracht noch door geweld, maar door mijn Geest! zegt de Here der heerscharen'). Het gaat immers ook in Lucas 13 over de vraag hoe God ingrijpt: zal er worden gehakt of zal er nog ruimte zijn voor goede zorg?
Uit de voor deze zondag aangegeven lezingen uit de brieven verdient Romeinen 5:1-11 de voorkeur, zoals alleen al blijkt uit het opschrift in de Nieuwe Vertaling: 'De vrucht der rechtvaardiging'. Een andere mogelijkheid is 1 Korintiërs 10:1-12, met name het laatste vers: 'wie meent te staan, zie toe, dat hij niet valle'. Want ook in Lucas 13 gaat het om de vraag of men wel goed naar zichzelf kijkt.
De meeste liederen uit de rubriek 'tijd voor Pasen' van het Liedboek hebben wel raakvlakken met de thematiek van deze zondag. Heel duidelijk is dat bijvoorbeeld in Gezang 176:2, 'Hoe achtloos in ons midden wordt het kostbaar mensenbloed gestort', tegen de achtergrond van het bericht over de gedode Galileeërs uit Lucas 13:1. Bij het beeld van de vijgeboom passen Gezang 184, 'droeg de Here Jezus Gode goede vrucht' en Gezang 252, 'Wat zijn de goede vruchten'. Zie verder ook nog Zingend Geloven I, lied 19 en 20.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Viering
De interkerkelijke stichting 'De Regenboog' help druggebruikers en hun familie in Amsterdam, maar doet ook aan voorlichting en preventie binnen de kerken in het hele land. Deze week viert zij haar twintigjarig bestaan. Als onderdeel van de jubileumactiviteiten vraagt 'De Regenboog' om in de viering van deze zondag aandacht te besteden aan de stichting en aan het onderwerp 'verslaving.' Hiervoor vindt u verschillende suggesties op blz.9 en in de rubriek 'Jeugdkerk' van deze week. De verslavingsproblematiek sluit goed aan bij de lezing uit Lucas 13:1-9 en bij het project.

Welkom
Deze zondag horen we over een boom die geen vrucht draagt.
Is er desondanks hoop op een nieuw begin?

Zingen: Psalm 22:1,2,11,12

Verbeelding veertigdagenproject
Het is vandaag de derde zondag in de Veertigdagentijd. De derde plaat uit het veertigdagenproject wordt opgehangen. We zien een man die moedeloos op de grond zit.

Met de kinderen in de kerk
Enkele kinderen kunnen een eenvoudig mime-spel opvoeren bij de plaat van het project (van te voren oefenen):
- Tijdens het spel kan de organist zachtjes improviseren op de melodie van Gezang 285 -
Er loopt een kind naar voren, dat is bepakt met zware tassen. Het loopt een rondje op het podium en gaat met een diepe zucht zitten met de stapel tassen naast zich. Hij veegt het zweet van zijn voorhoofd. Er komt een tweede kind. Dat heeft ook een zware tas bij zich. Het maakt verwijtende gebaren naar het eerste kind. Het legt zijn tas bij de grote stapel van het eerste kind en het loopt weg.
Ook een derde kind komt en legt zijn tas op de stapel. Het gebaart naar het eerste kind: 'Eigen schuld, dikke bult! Je redt je er maar mee.' En het kind loopt weg.
Het eerste kind kijkt moedeloos naar de zware stapel en maakt een wanhopig gebaar: 'waarom overkomt mij dit allemaal?' Dan loopt hij langzaam weg en gaat op zijn/haar plek zitten.

U kunt vervolgens met de kinderen praten over 'schuld'. Hoor je wel eens 'eigen schuld, dikke bult?' Is dat altijd waar? En helpt het als je dat zegt? Daar gaan we vandaag over nadenken.
Of u vertelt het 'Verhaal vooraf' over Andor en het circus, deel 3. Dit verhaal vindt u in het projectboek op blz.16.

lees verder op pag. 24

CONTEXT

School
De kinderen van het Koninkrijk,
Marcus 10:1-16
De rijke in het Koninkrijk,
Marcus 10:17-27
De blinde bedelaar,
Marcus 10:46-52

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool
De gelijkenis van de barmhartige vader,
Lucas 15:11-32

Lied
Gezang 34

Meditatie bij Lucas 15:11-32

Hartelijk welkom!
Wij kunnen blijkbaar het een en ander verliezen, kwijtraken. Dat is van alle tijden. Lucas 15 vertelt er iets van: een schaap verdwaalt - zoiets raakt het bedrijf. Geld raakt raadselachtig zoek - dat kan het huishouden gevoelig raken vooral als je bijstandsmoeder bent. Maar het kan ook gebeuren dat een kind weggaat - wegloopt; dat raakt dieper en slaat wonden die een mens nauwelijks ooit teboven komen kan.
Het zal je kind maar wezen. Maar ook: je zult die vader maar zijn! Wij spreken dan wel over de verloren zoon, maar de vader stond er ook maar wat verloren bij.
De jongste trekt erop uit. Geen telefoon, geen post. Zoals er overal mensen verdwijnen - ze lijken wel verdampt. Navraag, politie, t.v.-oproepen - het levert niets op. Soms is het een opluchting als ze weg zijn - voor de buurt, de broers en zusters - dat vonden de broers van Jozef indertijd ook, op een enkeling na. Deze vader kon er nooit aan wennen. Zou hij ook een moeder gehad hebben?Is dit een verhaal van de 'good guy' en de 'bad guy'? Nu, dat ligt er maar aan. Want deze gelijkenis heeft een bepaalde achtergrond. Farizeeën en schriftgeleerden hadden er ernstige bezwaren tegen dat hij zondaars had ontvangen en met hen had gegeten. Maar als mensen nu eens veranderen, tot inkeer komen? Dat kan toch ook met tollenaren en zondaren? Het verhaal gaat niet zozeer over het 'vertrek' van de zoon, als wel over zijn terugkeer, en wat dat teweeg kan brengen.
De vraag is dan wat wij doen, wanneer een mens op zijn schreden terugkeert. De lotgevallen van hen die op hun schreden terugkeren zijn niet altijd zo bemoedigend. In de oude kerk was het zelfs gewoonte dat zij die het geloof ontrouw geworden waren wel naar de kerk konden komen, maar jarenlang achter in de kerk moesten blijven staan, en niet konden deelnemen aan de eucharistie.
Vreemd, dat ontferming en barmhartigheid zo irriteren kunnen, ja zelfs een terugkeer. Mensen zijn bepaald geen engelen die zich verheugen over één zondaar die zich bekeert!

G.P. Hartvelt

Thema

Nadenken
'Eerst denken dan doen' krijgen kinderen (en volwassenen) te horen als het kalf verdronken is. Een goede raad voor de volgende keer. In de lijn van de voorgaande weken kunnen we aanvullen: eerst nadenken voor je keuzes maakt. En: denk na voor je een ander veroordeelt.
Maar als het leed al geschied is, als je níet nagedacht hebt, voor je deed, wat dan?
Het verhaal van vandaag vertelt, dat omkeer altijd mogelijk is. Zelfs de 'zwijnerij' en de modder waarin de jongste zoon terecht is gekomen, hoeven niet definitief te zijn.
'Eerst denken, dan doen' - maar als je gedaan hebt zonder te denken, of niet diep genoeg doorgedacht hebt, of alle consequenties gewoon niet voorzien hebt, dan kun je opnieuw na gaan denken.
De jongste zoon kwam tot zichzelf: hij zag zichzelf zoals hij daar in de modder zat. Hij schaamde zich dood dat hij het zover had laten komen. En hij dolf diep in zichzelf het beeld op van hoe hij ook mens zou kunnen zijn. 'Deze is mijn geliefde' had zijn vader immers ook tegen hem gezegd. Omkeer was nog mogelijk, al was het niet gemakkelijk. Niet dat zijn vader hem die omkeer niet toestond, nee, hij stond het zichzelf nauwelijks toe.
'Eigen schuld, dikke bult' en 'wie zijn billen brandt, moet op de blaren zitten' paste hij ook op zichzelf toe. Nadenken over jezelf kan heel confronterend zijn - de oudste zoon deed het dan ook maar niet. Als hij na had gedacht, had hij zijn vader niet verweten, dat hij niets gekregen had. Hij had immers ook de helft van diens bezit gekregen?
Tenslotte komt de jongste zoon tot omkeer en gaat terug naar de onvoorstelbaar genadige vader.
En de oudste zoon? Komt hij ook tot inkeer en omkeer?
Daarover zwijgt het verhaal, alsof het ons, hoorders, de vraag wil stellen: wat zou jij doen?

René van der Rijst

Toelichting

De gelijkenis van de verloren zoon, Lucas 15:11-32
Deze gelijkenis wordt al aangekondigd in de eerste verzen van het hoofdstuk. Jezus reageert op het gemor van de farizeeën en schriftgeleerden. Die vinden het maar niets dat Jezus zich inlaat met de tollenaars en zondaars die naar Hem toekomen. Jezus gaat zelfs een innige relatie met hen aan door samen met hen te eten. De morrende toeschouwers zitten vast aan hun indeling van goeden en slechten. Ze hebben moeite met het grensverkeer. Dat schept maar verwarring. Om ze hierover aan het denken te zetten en vooral ook om ze met Hem mee te laten voelen, vertelt Jezus nu drie verhalen. Ze worden in vs.3 in het enkelvoud aangeduid als 'deze gelijkenis'. Dat betekent dat ze nauw met elkaar zijn verbonden. De gelijkenis in vs.11-32 is de langste en de belangrijkste. Hier worden Jezus' beweegredenen het duidelijkst geïllustreerd.
De inleiding geeft dus aan dat het er hier in de eerste plaats om gaat om beter te begrijpen wie Jezus is en waarom Hij het contact met de verworpenen zoekt. Wie de drie gelijkenissen na elkaar leest zal ook ontdekken dat er als een soort refrein de oproep klinkt om zich te verheugen over de vondst van het verlorene (vs.6, 9 en 32). De eerste twee keer wordt eraan toegevoegd dat zo in de hemel de engelen zich verheugen over de bekering van een zondaar. In vs.32 blijft dat achterwege. Daarvoor komt in de plaats de onuitgesproken vraag of de oudere broer zich over zijn aanvankelijke afkeuring heen kan zetten. Op deze manier wordt ook de hoorder aan het denken gezet over de eigen houding.
De gelijkenis van vs.11-32 bestaat uit twee delen: vs.11-24 en 25-32. Ze eindigen vrijwel woordelijk gelijk: 'want mijn zoon / uw broeder hier was dood en is levend geworden, hij was verloren en is gevonden'. Het eerste deel vertelt over vertrek en terugkeer van de jongste zoon, over het verbreken en het herstel van de relatie met zijn vader. Het tweede vertelt over de thuiskomst van de oudste zoon, over de verbroken relatie met zijn broer en over de poging tot herstel van de relatie door zijn vader.
De jongste zoon had onbeschoft alle relaties verbroken. Uiteindelijk leek hij alles te hebben verloren, inclusief zijn eigen identiteit. Hij wordt gedwongen zich te vernederen. Hij dringt

zich aan iemand op die hem vanuit een soort plaatsvervangende schaamte maar ergens te werk stelt. Alle waardigheid is weg nu hij in feite nog minder is dan de volgens de wetten van Mozes onreine varkens.
Dan volgt de ommekeer. Dat is vergeleken met de vorige twee gelijkenissen een nieuw, dus opvallend element. Het betekent het begin van het herstel van de relaties. Maar daar is dan wel het positieve antwoord van de vader voor nodig. Die gaat ook voor de tweede keer veel verder dan men normaal gesproken mocht verwachten. De vervulling van de eerste wens (het erfdeel al vóór het overlijden van de vader) was al zeer ongewoon. En nu wordt daar niet meer over gesproken. De vader komt hem op alle mogelijke manieren tegemoet.
In het tweede deel van de gelijkenis wordt verteld hoe de vader eveneens moeite doet voor zijn oudste zoon. Hij neemt ook de moeite om naar hem toe te gaan. En hij doet zijn best om de relatie tussen hen beiden zuiver te houden en om de relaties tussen de beide broers te herstellen. De oudste broer heeft het over 'die zoon van u' (vs.30). Zijn vader doet zijn best hen weer bij elkaar te brengen. Hij wil dat hij hem weer 'broeder' noemen kan (vs.32). Zo gaat het voortdurend over relaties en over herkenbare emoties. Het gaat over mensen die hierbij in negatieve en positieve zin erg ver gaan. Dat zet de hoorder aan het denken: over de beweegredenen van Jezus en over hoe ver Hij wel gaat. Maar ook over jezelf: over de mogelijkheid tot ommekeer, over de noodzaak daartoe en de remmingen daarbij.

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Laetare
Bij de afwisseling van de op- en neergaande lijn in de zondagen van de Veertigdagentijd is het nu weer de beurt aan de meer positieve benadering. Dat wordt heel mooi zichtbaar en hoorbaar in de vaste Psalm voor deze zondag: Psalm 122, het opgewekte lied bij de opgang naar Jeruzalem. De naam van de zondag - vertaald 'verheugt u' - is ontleend aan de blijde oproep in Jesaja 66:10 om zich met en over diezelfde stad Jeruzalem te verheugen. Zoals al is aangegeven bij de exegetische opmerkingen is deze oproep tot blijdschap ook het centrale thema in de evangelielezing.
De lezing van Zacharia 6:9-15 volgens het rooster van de Raad van kerken laat zich hier moeilijk mee verbinden. Wat dat betreft kan men beter even verder bladeren en de lezing volgens het Lutherse rooster nemen: Zacharia 8:19-23 over de belofte van blijde feesten voor Juda. Een gebruikelijke lezing uit de brieven is voor deze zondag 2 Korintiërs 5:14-21. De oproep die Paulus daar doet om zich met God te laten verzoenen sluit aan bij het verhaal van het herstel van de relatie tussen vader en zoon in Lucas 15.
Geschikte liederen naast Psalm 122 zijn Psalm 34, over het thuis horen en thuis komen in Gods kring, Gezang 50:1 en 2, 168, 366 en uit Alles wordt nieuw, deel II, lied 20. Meer in het algemeen bij zondag Laetare passen Gezang 428 ('Jezus, mijn verblijden') en Zingend Geloven I, lied 21-24.
De gelijkenis van de verloren zoon is een bron van inspiratie voor beeldende kunstenaars. Wie de mogelijkheden daartoe heeft zou daarvan in de eredienst gebruik kunnen maken. Een goede afbeelding roept immers emotie op, maakt iets los in mensen. En daar was het Jezus toen Hij de gelijkenis vertelde nu juist ook om te doen. Een goed voorbeeld van de manier waarop de beeldende kunst hier tot inspiratiebron kan zijn is het boek van Henri J.M. Nouwen, Eindelijk thuis. Gedachten bij Rembrandts 'De terugkeer van de verloren zoon', Lannoo, Tielt 1991.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Viering

Welkom
In de evangelielezing van vandaag horen we een verhaal dat bekend is, misschien wel te bekend: 'de gelijkenis van de verloren zoon'.
Misschien kunnen we deze zondag ook eens op de andere zoon letten?

Zingen: Psalm 122

Verbeelding veertigdagenproject
Het is vandaag de vierde zondag in de Veertigdagentijd.
De vierde tekening uit het veertigdagenproject wordt opgehangen. We zien een tekening van een vrouw die nadenkt.

Met de kinderen in de kerk
Enkele kinderen kunnen een eenvoudig mime-spel opvoeren bij de plaat van het project (van te voren oefenen):
Eén kind komt naar voren en gaat op een goed zichtbare plek zitten. Zet een stoel en een tafel neer, waar het kind aan kan zitten. Nu komt er een tweede kind. Het legt een stapel post, brieven en kranten, op de tafel en loopt weer weg. Het eerste kind bladert door de krant, geeft met zijn mimiek uitdrukking aan de nare en ook leuke berichten die het leest. Daarna opent het kind een brief. De brief sticht verwarring. Het kind staat op en loopt onrustig met de brief heen en weer. Dan gaat hij weer zitten, om diep na te denken.
Hij maakt een 'aha!'gebaar: 'nu weet ik wat ik moet doen!' Er volgt een tevreden uitdrukking op het gezicht.
Het kind kan opstaan en teruggaan naar zijn plek in de kerk.

Praat nu met alle kinderen in de kerk: Moet jij ook wel eens diep nadenken?
Goed nadenken, daar horen we vandaag een verhaal over.

Of u vertelt het 'Verhaal vooraf' over Andor en het circus, deel 4. U vindt het in het projectboek op blz.16.

Zingen: Gezang 1

In de eigen ruimte
Zie voor een vertelling en voor verwerkingen de rubrieken voor de jongere en oudere kinderen.
Vraag de oudere kinderen zich in te leven in de twee broers: Heeft de ene broer spijt van dingen die hij heeft gedaan, de ander van dingen die hij juist níet heeft gedaan?

lees verder op pag. 30